

מסורת הש"ס

(א) [שבוטות לב. ע"ש], (ב) [שבוטות לב. ע"ש מור כ: מדרים פו. צ"ק עג. צ"ב קטנ:]. (ג) ז"ל א"ר יוסי ובי' מהר"ם, (ד) ז"ל רבי אומר וכו'. מהר"ם, (ה) ז"ל עדות מתקיימת. מהר"ם, (ו) מה יעשו כי פוסקא בפ"ע. מהר"ם, (ז) [נמדנדר לה], (ח) גירסת מהר"ם, (ט) גי'כ"א דראיית מעשה גרמה, (י) זה הדיבור וד"ה נרבע הד"א. מהר"ם, (כ) גי' מהר"ם רשע ופסול לעדות ומיחו קסה כי אמר רבא כי מפני שאדם קרוב אלל עצמו וי"ל, (ל) [ועי' תוס' יצימות כה. ד"ה הוא וכו'],

תורה אור השלם

1. לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יִקְטָא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דָּבָר: דברים ט טו

גליון הש"ס

גמ' אחד דיני סמוכות. עיי' שבוטות דף לה ע"א מדרים א': תוס' ד"ה אמר רבא וכו' אבל לענין נמצא בו. עיי' סנהדרין לא ע"א מדר"ה ש"ס:

מוסף ש"י

מבר נפחא. ר' יוחנן דמקרי כן נפחא בטלה הש"ס, כמו (ב"מ פה:) מלן עיל כן נפחא, נראה למורי דלבו של ר' יוחנן היו נפחא ולהכי מקרי כן נפחא, דמפרשי בר נפחא על שם יופי (סנהדרין כז.). ברביי אומר, לא ידעינן מנן, אלל אחד גדול בדורו היה ועל שם כך נקרא צביון, כדלשנתן ציכל מעברין צביונין (נג). אמר ר' אושעיא (נכרי, ופליג' חולין כח.) ר' אלעזר הקפר צביו (חולין יא.). הרב. קודס שהחזיק אין בהגריג. דכתיב כלשר זמס, ולל כלשר ששה (שם, וביה לעיל ב: ודברים יט יט.) שאין ועושין מן הדין. מדין קל וחומר, דיני ממונות ומלאת עשה והלכות עניניה ופסולין קדשים אתה למיד מקי', אלל לא אזהרת ועושין (חגיגה יא.). שאין מזהירין מן הדין. מקל וחומר, אל על בת אביו שלל בת אמו האביר, על בת אביו ואמו לא כל שכן (יצימות ככ:). קף על פי שאדם דן קל וחומר מעלמל, אינה אזהרה לללל (פסחים כד.). תלמוד לומר

רשע רשע. כתיב דדיני נפשות (נמדנדר לה) אשר הוא רשע למות, וכתיב צביוי מלקות (דברים כה) והיה אלס בן הטות הרשע (סנהדרין גג.). אם לא הרגתי עד דומם. שלל החס אלל הוא לבדו (חגיגה טז.). עד שיהרג הגדול. קודס הומה ואחר כן החזמ, שהיו דורשין נפש נפשם האמור בעדים וזממן, אמרו לנן כממים והלל ככר נאמר כלשר זמס לעשות ולחיו ועדיין אחיו קיים, ולמה נאמר נפש נפשם, שאין נהרגים עד שיגמר הדין של ידיון קודם שהחזמו (שם). ואין לוקיין. אלס העידוהו צביוי מלקות, עד שיחזמו שניהם. וליף לה מקדיל' והנה עד שקר העד ואמר (בוטה ב:). כל מקום שנאמר עד הוי כלן שטס (שם). אלל בפני שמעון. שאס יטעה לימדה (שם). לא בא השלישי להקל בו'. דממשמע שנאמר על פי שנים עדים, כל שכן שלשה, למא נאמר או שלשה עדים, אלל להחמיר עליו לתן חומר צעדי שקר, ששליס זה אפי"ס שלל היה זה נידון על פיו למיתה, שהרי בשנים שהעידו תחלה נמי היה נידון, אפילו הכי עשה הכתוב את דיעו כיואל כללל, שאס החזמו יהרג אף הלישוי מפני שטעפל לעובדי עבודה (סנהדרין ט). על אחת כמה וכמה בו'. דקי"ל מדה טובה מרובה ממדת פורענות, הלכך קל וחומר הוא (שם). [ועיי' שייך לעמ' קודס] כדי שאילת תלמיד לרב. שלס עליון כדי כדאמרינן בפירק מרובה (עב:) לית ליה לרי' יוסי מי שאילת תלמיד לרב כי' (רשב"ם ב"ב כסס:).

דדיני נפשות. דכתיב ווהֲצִילֹה ה'עֵדָה וּמַהֲדַרְיָן אֲזוּכוֹתָא : אחד דיני

ממונות. נמי עדותן בטלה: **בזמן שהסרו צהן**. וצדיני נפשות כי אמרינן בטלה בזמן שהקריב או הפסול נשמתך בעדות מתחלה להיות מן המתרין בעוצרי עבירה: **אלל אס לא הסרו צהן**. ולא

כוונו להיות עדים בדבר לא בטלה עדות האחרים בשביל ראיתן של אלו דמה יעשו שני אחין שראו עס שלישי מן השוק צאחד שהרג את הנפש: **גמ'** והוא שהעידו כולן **בתוך כדי דיבור**. והם קאמרה ממני' מלה כשנים אלל אס העידו השנים ולאחר זמן העידו האחרים הרי הן כשמי כמות לכל דבר: **וכל אחד ואחד**. התחיל להעיד בתוך כדי דיבור של סיומו של חצירו: **הרוג יאיל**. לרבי יוסי דלאמר אף בלא התרו שלא נטכין להעיד הוא מלי' את הנדון מפני קורבה הרוג נמי יאיל את הנדון שהרי גם הוא ראה והוא קרוב אלל עצמו: **כשהרגו מאחוריו**. מתקיימין כל המקראות שממיידין את הרוחל ליהרג: **יקוס דבר**. כתיב דהאי קרא שעשאן לכולס כשנים דהיינו העדים אלל לא בעושי הדבר: **היכי אמרינן להו**. לקרוב ופסול למדקניסה אס מתחלה לעדות נטכונו: ממני'

איתרו אי אמרי לאסהודי אתו נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אי אמרי למיחוי אתו ומה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש: איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורב נחמן אמר ו'הלכה כרבי:

כולס אלל העידו מקלמן בתוך כדי דיבור ומקלמן אחר כדי דיבור א"כ הוי שמי כמות ולא צעין עד שיזמו כולם ואלל לענין נמצא אחד קרוב או פסול אף אס נמצא מהני שהעידו לאחר כדי דיבור עדותן בטלה ור"מ ויש לומר שאל ושאנ דווקא גבי נמצא אחד מהן קרוב או פסול חשיב כחד עדות כשהעידו לאחר כדי דיבור משום שהס אומרים אמת ור"כ עדותן התחיל מראייה שלהם וראייה שלהם היתה צבת אחת עס העדים אלל בעדים וזממין שאינן אומרים אמת אס כן לא צא עדותן אלל כשהעידו צבית דין וכיון דללל העידו צבת אחת רק לאחר כדי דיבור לא חשבדין כחד עדות כן נראה למשי"מ: **ו** **אללא** מעתה הרוג יצי". פירוש שהוא בעל דין אי נמי מפני שהוא שונא ושונא פסול לעדות [ועיי' מוס' יצימות כה. ד"ה הוא וכו' צאריכות]: **נרבעע** יצי". מפני שהוא שונא של רוצעו בעל חונסו ולא נראה דהלל מוכח פ"ק דסנהדרין (דף ט: ושם) דנרבע לאנסו כשר לעדות ויש ליישב דמנרבע לרזונו פריך דצהכי איירי קרא דכתיב ומתו גם שניהם דהיינו צרזון ולהכי פריך יציל הנרבע אפילו יש עדים הרבע דדבר ולא מפני ששונאו כיון שהוא לרזונו אלל מפני שהוא **ו** קרוב לעצמו וקשה דצמסכת סנהדרין (שם) אמרינן פלוני רבעני לרזוני הוא ואחר מנטרפין להרגו וי"ל דהני מליי כי לויכא סהדותא מעלמל דרבעו לרזונו וליכא סהדותא אלל מהוא עצמו ואחר ולכך פלגינן לעיזוריה דלגבי דדייה לא מיימנינן ליה דקדריזי כי אלל עצמו אלל הכא דליכא עדים שנרבע לרזונו ומעדותן נקרא רשע ופסול לעדות ואין אנו צריכינ לעדותו כלל ועוד אמר ה"ר יוסף כזור שור דפריך הכי נרבע שהוא קרוב לרועצ יציל וכן הרוג שהוא קרוב להורג יציל: **היבי אמרינן דהו**. קאי אדיני ממונות בשלמא **לאסהודי** איתיה. קשה דלס כן לא יהרג אלס לעולם דהקרוצים יצאו ויאמרו לאסהודי אתינן ופירש רבינו חיים כהן דלאמרינן לעדים כשרים לאסהודי עס הפסולין אחיתו או למיחוי אחיתו בלא הפסולין ואי אמרי הכשרים למיחוי אחיתו בלא הפסולים אז לא הוי עדותן בטלה אפילו אס נמצא אחד מהן קרוב או פסול אלל אי אמרי לאסהודי אחיתו עס הפסולין עס עדותן בטילה ומכל מקום תימה קלת היאך יהיו גם העדים כשרים אומנים לומר לאסהודי אתינן דהו ליה כחזור ומגיד כיון שכבר העידו וי"ל דקצרא **ו** **דיוין דצאין לבית דין** עס הכשרים עכשוי נראין הדברים שמתחלה כוולה לאסהודי קא אמו דהויחם סופן על תחלתן: **שמואל' אומר הלכה ברבי יוסי**. קשה היאך מציינו דיינו ורגלינו כשנותנין גט שיש צמעמד קרוצים והיה לנו לומר דעדות הכשרים בטל והאי דומיא דדיני נפשות דשרינן אשת איש שיש בה מימת בית דין וטעם דפרישית לעיל **ו** גבי עדות נפשות שייך נמי בגט וגם לרבי נמי קשה שפעמים יתכוין אחד מן הקרוצים להעיד לכן נראה לר"י דגם לר' יוסי לא אמרו דעדותן בטלה אלל דווקא צאותן שמעדיס בפני צ"ד אלל בשביל ראייה לחודה לא ור"מ א"כ מאי פריך הרוג יציל והא אינו הולך להעיד צבית דין ואומר הר"י דודאי מתחלה היה סבור הש"ס לרבי יוסי כי נמי אינן צאין להעיד צ"ד עדותן בטלה ומשני צמקיימי דבר הכתוב מדבר כלומר כשאין לקיים הדבר צבית דין אמר רבי יוסי נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ואס תאמר א"כ מאי פריך לעיל מה יעשו שני אחין וכו' והלא אין שום חששא אס לא יצאו להעיד צבית דין כדפירשתי ויש לומר משום דפעמים שלא ידע זה צוה ויעיד האחד אפי"ס שכבר העיד אחיו צ"ד ואפילו אירע לאחר כדי דיבור מכל מקום עדותן בטלה משום דמקשינן שלשה לשנים **ו** **נמצא קרוב או פסול צוה אחר זה אפי"ס** דלענין חומה צעין תוך כדי דיבור:

נפשות (נמדנדר לה) אשר הוא רשע למות, וכתיב צביוי מלקות (דברים כה) והיה אלס בן הטות הרשע (סנהדרין גג.). אם לא הרגתי עד דומם. שלל החס אלל הוא לבדו (חגיגה טז.). עד שיהרג הגדול. קודס הומה ואחר כן החזמו, שהיו דורשין נפש נפשם האמור בעדים וזממן, אמרו לנן כממים והלל ככר נאמר כלשר זמס לעשות ולחיו ועדיין אחיו קיים, ולמה נאמר נפש נפשם, שאין נהרגים עד שיגמר הדין של ידיון קודם שהחזמו (שם). ואין לוקיין. אלס העידוהו צביוי מלקות, עד שיחזמו שניהם. וליף לה מקדיל' והנה עד שקר העד ואמר (בוטה ב:). כל מקום שנאמר עד הוי כלן שטס (שם). אלל בפני שמעון. שאס יטעה לימדה (שם). לא בא השלישי להקל בו'. דממשמע שנאמר על פי שנים עדים, כל שכן שלשה, למא נאמר או שלשה עדים, אלל להחמיר עליו לתן חומר צעדי שקר, ששליס זה אפי"ס שלל היה זה נידון על פיו למיתה, שהרי בשנים שהעידו תחלה נמי היה נידון, אפילו הכי עשה הכתוב את דיעו כיואל כללל, שאס החזמו יהרג אף הלישוי מפני שטעפל לעובדי עבודה (סנהדרין ט). על אחת כמה וכמה בו'. דקי"ל מדה טובה מרובה ממדת פורענות, הלכך קל וחומר הוא (שם). [ועיי' שייך לעמ' קודס] כדי שאילת תלמיד לרב. שלס עליון כדי כדאמרינן בפירק מרובה (עב:) לית ליה לרי' יוסי מי שאילת תלמיד לרב כי' (רשב"ם ב"ב כסס:).

ביצד העדים פרק ראשון מכות

ו.אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות. פי' הקונטרס

משום דכתיב והצילו העדה דמלוה לבטל העדות צקל כדי להציל הנפש וקשה לפירשו דא"כ דיני ממונות נילף מיינייהו דהלל כתיב משפט אחד יהיה לכס ועוד דצדיני ממונות נמי כתיב ע"פ שנים או ע"פ שלשה ונקיס ג' לבי' לכך פירש ר"י דצדיני נפשות שייך שפיר למילף משנים דעדותן בטלה משום דמה שנים כי נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה לגמרי ומעמה אינה מועלת לכולס הלכך בשלשה נמי כולם בטלים לגמרי אלל דדיני ממונות דצשנים נמי כי נמצא אחד מהן קרוב או פסול השני אינו בטל לגמרי דחייב לו שצוטה לכך ושלשה נמי נמצא אחד מהן קרוב או פסול מתקיים עדותו בשאר עדים: אמר רבא והוא שהעידו בורם בתוך כדי דיבור. [פ"ה] ובהא קאמרה מתנימין דמלה כשנים אלל אס העידו השנים ולאחר זמן העידו האחרים הרי הן שמי כתי עדים לכל דבר משמע דקאי אף לענין קרוב או פסול וקשה דהלל משמע צממוך דלענין דין דקרוב או פסול אינו תלוי בהעדה צמוך כדי דיבור אלל **ו** צראיית מעשה גמרה עדותן אף כי העידו אחר תוך כדי דיבור דקאמר הרוג יציל לכך נראה דללל קאי רק אדין דעדים וזממין דקאמר עד שיזמו כולם ובהא קאמר דווקא כי העידו כולם צמוך כדי דיבור דזה הוי עדות אחד וצעין עד שיזמו כולם ואלל לענין נמצא אחד קרוב או פסול אף אס נמצא מהני שהעידו לאחר כדי דיבור עדותן בטלה ור"מ ויש לומר שאל ושאנ דווקא גבי נמצא אחד מהן קרוב או פסול חשיב כחד עדות כשהעידו לאחר כדי דיבור משום שהס אומרים אמת ור"כ עדותן התחיל מראייה שלהם וראייה שלהם היתה צבת אחת עס העדים אלל בעדים וזממין שאינן אומרים אמת אס כן לא צא עדותן אלל כשהעידו צבית דין וכיון דללל העידו צבת אחת רק לאחר כדי דיבור לא חשבדין כחד עדות כן נראה למשי"מ: **ו** **אללא** מעתה הרוג יצי". פירוש שהוא בעל דין אי נמי מפני שהוא שונא ושונא פסול לעדות [ועיי' מוס' יצימות כה. ד"ה הוא וכו' צאריכות]: **נרבעע** יצי". מפני שהוא שונא של רוצעו בעל חונסו ולא נראה דהלל מוכח פ"ק דסנהדרין (דף ט: ושם) דנרבע לאנסו כשר לעדות ויש ליישב דמנרבע לרזונו פריך דצהכי איירי קרא דכתיב ומתו גם שניהם דהיינו צרזון ולהכי פריך יציל הנרבע אפילו יש עדים הרבע דדבר ולא מפני ששונאו כיון שהוא לרזונו אלל מפני שהוא **ו** קרוב לעצמו וקשה דצמסכת סנהדרין (שם) אמרינן פלוני רבעני לרזוני הוא ואחר מנטרפין להרגו וי"ל דהני מליי כי לויכא סהדותא מעלמל דרבעו לרזונו וליכא סהדותא אלל מהוא עצמו ואחר ולכך פלגינן לעיזוריה דלגבי דדייה לא מיימנינן ליה דקדריזי כי אלל עצמו אלל הכא דליכא עדים שנרבע לרזונו ומעדותן נקרא רשע ופסול לעדות ואין אנו צריכינ לעדותו כלל ועוד אמר ה"ר יוסף כזור שור דפריך הכי נרבע שהוא קרוב לרועצ יציל וכן הרוג שהוא קרוב להורג יציל: **היבי אמרינן דהו**. קאי אדיני ממונות בשלמא **לאסהודי** איתיה. קשה דלס כן לא יהרג אלס לעולם דהקרוצים יצאו ויאמרו לאסהודי אתינן ופירש רבינו חיים כהן דלאמרינן לעדים כשרים לאסהודי עס הפסולין אחיתו או למיחוי אחיתו בלא הפסולין ואי אמרי הכשרים למיחוי אחיתו בלא הפסולים אז לא הוי עדותן בטלה אפילו אס נמצא אחד מהן קרוב או פסול אלל אי אמרי לאסהודי אחיתו עס הפסולין עס עדותן בטילה ומכל מקום תימה קלת היאך יהיו גם העדים כשרים אומנים לומר לאסהודי אתינן דהו ליה כחזור ומגיד כיון שכבר העידו וי"ל דקצרא **ו** **דיוין דצאין לבית דין** עס הכשרים עכשוי נראין הדברים שמתחלה כוולה לאסהודי קא אמו דהויחם סופן על תחלתן: **שמואל' אומר הלכה ברבי יוסי**. קשה היאך מציינו דיינו ורגלינו כשנותנין גט שיש צמעמד קרוצים והיה לנו לומר דעדות הכשרים בטל והאי דומיא דדיני נפשות דשרינן אשת איש שיש בה מימת בית דין וטעם דפרישית לעיל **ו** גבי עדות נפשות שייך נמי בגט וגם לרבי נמי קשה שפעמים יתכוין אחד מן הקרוצים להעיד לכן נראה לר"י דגם לר' יוסי לא אמרו דעדותן בטלה אלל דווקא צאותן שמעדיס בפני צ"ד אלל בשביל ראייה לחודה לא ור"מ א"כ מאי פריך הרוג יציל והא אינו הולך להעיד צבית דין ואומר הר"י דודאי מתחלה היה סבור הש"ס לרבי יוסי כי נמי אינן צאין להעיד צ"ד עדותן בטלה ומשני צמקיימי דבר הכתוב מדבר כלומר כשאין לקיים הדבר צבית דין אמר רבי יוסי נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ואס תאמר א"כ מאי פריך לעיל מה יעשו שני אחין וכו' והלא אין שום חששא אס לא יצאו להעיד צבית דין כדפירשתי ויש לומר משום דפעמים שלא ידע זה צוה ויעיד האחד אפי"ס שכבר העיד אחיו צ"ד ואפילו אירע לאחר כדי דיבור מכל מקום עדותן בטלה משום דמקשינן שלשה לשנים **ו** **נמצא קרוב או פסול צוה אחר זה אפי"ס** דלענין חומה צעין תוך כדי דיבור:

נפשות (נמדנדר לה) אשר הוא רשע למות, וכתיב צביוי מלקות (דברים כה) והיה אלס בן הטות הרשע (סנהדרין גג.). אם לא הרגתי עד דומם. שלל החס אלל הוא לבדו (חגיגה טז.). עד שיהרג הגדול. קודס הומה ואחר כן החזמו, שהיו דורשין נפש נפשם האמור בעדים וזממן, אמרו לנן כממים והלל ככר נאמר כלשר זמס לעשות ולחיו ועדיין אחיו קיים, ולמה נאמר נפש נפשם, שאין נהרגים עד שיגמר הדין של ידיון קודם שהחזמו (שם). ואין לוקיין. אלס העידוהו צביוי מלקות, עד שיחזמו שניהם. וליף לה מקדיל' והנה עד שקר העד ואמר (בוטה ב:). כל מקום שנאמר עד הוי כלן שטס (שם). אלל בפני שמעון. שאס יטעה לימדה (שם). לא בא השלישי להקל בו'. דממשמע שנאמר על פי שנים עדים, כל שכן שלשה, למא נאמר או שלשה עדים, אלל להחמיר עליו לתן חומר צעדי שקר, ששליס זה אפי"ס שלל היה זה נידון על פיו למיתה, שהרי בשנים שהעידו תחלה נמי היה נידון, אפילו הכי עשה הכתוב את דיעו כיואל כללל, שאס החזמו יהרג אף הלישוי מפני שטעפל לעובדי עבודה (סנהדרין ט). על אחת כמה וכמה בו'. דקי"ל מדה טובה מרובה ממדת פורענות, הלכך קל וחומר הוא (שם). [ועיי' שייך לעמ' קודס] כדי שאילת תלמיד לרב. שלס עליון כדי כדאמרינן בפירק מרובה (עב:) לית ליה לרי' יוסי מי שאילת תלמיד לרב כי' (רשב"ם ב"ב כסס:).

רבא היכי אמרינן להו כלומר (אין) [איזון דרך זו התראה ששנה במשנתנו. ואמר אמרינן להו למיחוי אחיתו שמה שמעמם צעקה ורצתם לראות מה היה ולא לעדות נקבעתם ונודמן לכם וראיתם שזה הרג את זה או נודמן לכם וראיתם שזה הלוח לזה כך וכך ממתן אם כן ראיתם מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש תיבטל העדות בכך ותן לא באו להעיד אלא לראות בלבד. ועמד הדבר כי אין העדות מתבטלת אלא אם אומרים להעיד נתכוונו ותקבעו לכך ונמצא א' מאלו שנחוצעדי לעדות קרוב או פסול. ויש מי שמפרש כי בזמן ההגדה אומרים להן לראות באתם (אין) [און] להגיד העדות באתם. ויש על הפירוש הזה **ו** פיראא ולא חפצנו להאריך. אמנם הדבר שקבלנו מרבותינו הוא שפירשנו. וקי"ל כרבי דאמר רב נחמן הלכתא כרבי ועוד דהא רבא מפרש לטעמיה. ודייקא מתני' בעדות ממון עדות על פה דומיא עדותן נפשות אבל עדות בשטר לא מפרשא הכא כל עיקר וקי"ל בעדות בתשרי תתקיים העדות בשאר וכדחזיקה דאמר בגמרא דגט פשוט (דף קסב:) מילאהו בקרובים כשר **ו** וכבר פירשנוהו במקומו:

(א) נראה דצ"ל והנה הוא קרוב אלל עצמו יבטל העדות וכו': (ב) כדפיס' כי' שנראה מפ"י ר"מ וצ"ל כפי' הוא וצ"ע: (ג) דכרי ר"מ אלל מובאין במ"י הרמב"ן ונכ"ן:

עין משפט ונר מצוה

בג א מיי' פ"ה מהלכות עדות הלכה ג סגמ לאזין ריג [טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף יז וספי' י"א סעיף ד ה]:

בז ב מיי' שם פ"כ הלכה ג סמג שם טו"ח"מ שם:

בז ג מיי' פ"ב מהלכות שבוטות הלכה ח:

בז ד מיי' פ"כ מהלכות עדות הלכה ג סגמ עשין קי טו"ח"מ סי' לח:

בז ה ו מיי' שם פ"ה הלכה ג והלכה ד ה סמג לאזין ריג טוש"ע ח"מ סימן לו סעיף ה:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר ר' יוסי. יצ"ע צ"ל צמוק' סוף דף זה דג"ה צדיני: (ב) ד"ה לאסהודי וכו' וי"ל דסנדרא הוא דכיון: (ג) ד"ה שמואל וכו' דפרישית לעיל יצ"ע דג"ה צ"ל ר' יוסי: (ד) בא"ד דמקשינן שלשה לשנים לענין נמצא:

רבינו חננאל

ואוקימ' למתני' בזמן שק' יכולן כל אחד מהן העיד בתוך כדי דיבור של חברו דקי"ל תוך כדי דיבור דדיבור דמי וכאילו כולן בבית אחת העידו ואינן יכולים האחרונים לומר כי הראשונים הן שחייבוהו ואנחנו לא עשינו כלום: כיון ששנינו מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אף ג' נמצא א' מהן קרוב או פסול בו', ואקשינן אי הכי לא תתקיים עדות לעולם שהרי ההורג מגיד עס העדים על ההורג והנה הוא קרוב **ו** מבטל העדות ויציל ההורג. ודחי' כגון שבא והכתו הכאת מות מאחוריו שאינו מכיר מי הכהו הן להעיד אלא העידים הן בלבד שראוהו והן המעדיין עליו וכן הנרבע כיצא בו כשרבעו מאחוריו ולא ראהו. ואקשינן ההורג (והורבע) [והורבע] שאי אפשר לומר שלא ראו את ידיו יצאלו ויבטל העדות כולה שהרי נכללו עמהן קרובין. ואוקימ' על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר. כלומר אם נמצא במעדיי עדות קרוב או פסול בטלה העדות אבל בבעלי הדין לא. מדחוינן לרבא דהוא בתרא מפרש טעמא דרבי (שמעון) [שמעיון] מינה דהילכתא כוותיה סבירא ליה. ודאמר רבי במשנתנו בזמן שהתרו בהן אמר

רבא היכי אמרינן להו כלומר (אין) [איזון דרך זו התראה ששנה במשנתנו. ואמר אמרינן להו למיחוי אחיתו שמה שמעמם צעקה ורצתם לראות מה היה ולא לעדות נקבעתם ונודמן לכם וראיתם שזה הרג את זה או נודמן לכם וראיתם שזה הלוח לזה כך וכך ממתן אם כן ראיתם מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש תיבטל העדות בכך ותן לא באו להעיד אלא לראות בלבד. ועמד הדבר כי אין העדות מתבטלת אלא אם אומרים להעיד נתכוונו ותקבעו לכך ונמצא א' מאלו שנחוצעדי לעדות קרוב או פסול. ויש מי שמפרש כי בזמן ההגדה אומרים להן לראות באתם (אין) [און] להגיד העדות באתם. ויש על הפירוש הזה **ו** פיראא ולא חפצנו להאריך. אמנם הדבר שקבלנו מרבותינו הוא שפירשנו. וקי"ל כרבי דאמר רב נחמן הלכתא כרבי ועוד דהא רבא מפרש לטעמיה. ודייקא מתני' בעדות ממון עדות על פה דומיא עדותן נפשות אבל עדות בשטר לא מפרשא הכא כל עיקר וקי"ל בעדות בתשרי תתקיים העדות בשאר וכדחזיקה דאמר בגמרא דגט פשוט (דף קסב:) מילאהו בקרובים כשר **ו** וכבר פירשנוהו במקומו:

(א) נראה דצ"ל והנה הוא קרוב אלל עצמו יבטל העדות וכו': (ב) כדפיס' כי' שנראה מפ"י ר"מ וצ"ל כפי' הוא וצ"ע: (ג) דכרי ר"מ אלל מובאין במ"י הרמב"ן ונכ"ן: